

Skanskas remissvar på I2021/02884 *Förslag på nationell plan för transportinfrastrukturen 2022–2033*

Vår kontakt:

Camilla Georgsson
Tfn: 010-4495195
camilla.georgsson@skanska.se
Public Affairs Manager
Skanska Group HQ

Skanskas remissvar på I2021/02884 *Förslag på nationell plan för transportinfrastrukturen 2022–2033*

Skanska är ett av världens största bygg- och projektutvecklingsföretag som skapar innovativa och hållbara lösningar som formar hur vi lever, arbetar och umgås. Vi har funnits i 135 år och vår verksamhet i Sverige består av bygg- och anläggningsverksamhet, bostadsutveckling och kommersiell fastighetsutveckling.

Sammanfattning

- Trafikverket kan driva den gröna omställningen genom användning av höga klimatkrav i upphandling – den möjligheten bör nyttjas
- Ta ett helhetsgrepp vid planering av infrastruktur och bostadsbyggande för att bygga samhälle
- För att uppnå bättre kostnadseffektivitet behöver Trafikverket förändra och förnya sina arbetssätt och arbeta mer lösningsorienterat
- För bättre kostnadsstyrning är även ökad samverkan, standardisering och industrialisering, digitalisering och innovation viktiga komponenter
- Bygg höghastighetsjärnväg på brobanor – byggtiden kortas avsevärt och kostnaderna blir mer förutsägbara
- Finansiera höghastighetsjärnväg utanför ram – inspireras av modellen med ägarkonsortium och bolag
- För att infrastrukturprojekt ska kunna genomföras krävs rätt förutsättningar i form av tillgång till el, fungerande tillståndsprocesser och möjligheter till återbruk

Hela vårt samhälle behöver ställa om och det finns inte en enda lösning som enskilt kan möta klimatutmaningen, utan många krafter måste kombineras för att finna vägar för att minska utsläppen på många olika sätt. I den nationella planen anges att de starkaste verktygen och styrmedlen för omställning ligger utanför planens ram. Det må vara sant, men vi menar att Trafikverket som beställare har stora möjligheter att genom bland annat upphandling driva omställningen för såväl det offentliga som det privata. Även om byggprojekt netto påverkar miljön, i jämförelse med att avstå från att bygga, så ligger ett stort ansvar på alla oss som är involverade i dessa projekt. Vi behöver tillsammans säkerställa att satsningar på infrastruktur – satsningar vilka i sig skapar förutsättningar för ett samhälle med minskade utsläpp – både under byggtiden och därefter har så liten påverkan på klimatet som möjligt.

Bygg stad

Skanska anser att en viktig aspekt av planering och byggnation av infrastruktur är att anta ett helhetsperspektiv, där även förutsättningar till bostadsbyggande ingår i planeringen. Detta vill vi uppmana Trafikverket att göra i samspel med andra berörda aktörer. God transportinfrastruktur kan avhjälpa såväl bostadsbrist som arbetskraftsbrist, genom möjligheten till arbetspendling men också genom att nya arbetsmarknadsregioner skapas. Infrastruktur knyter samman samhället men kan också skapa nya noder och livsmiljöer för människor, i delvis nya områden.

Klimat i upphandling

Offentlig upphandling är ett kraftfullt verktyg för omställning. Enligt Upphandlingsmyndigheten står infrastruktur och bygg för hälften av utsläppen från statlig upphandling¹. För vissa offentliga projekt finns ambitiösa klimatmål, men många saknar utsläppsmål för byggandet samt tydliga krav i upphandlingen av byggprojekt. Här behöver samtliga aktörer agera för att se hur projekt i smått och stort kan bedrivas på ett sätt som leder till minskade utsläpp. Skanskas erfarenhet från offentlig upphandling är att klimatkrav ofta formuleras som skallkrav, inte sällan som minimikrav, och att de generellt inte används som tilldelningskriterier.²

Skanska menar att det åligger en myndighet som Trafikverket att ställa höga klimatkrav i upphandling. Det ligger i hela branschens intresse att minska koldioxidutsläppen från exempelvis armering och cement och när rätt typ av krav ställs skapas möjlighet att både utveckla och skala upp lösningar som minskar klimatpåverkan.

Vi har också goda erfarenheter av projekt där Trafikverket satt klimatkrav såväl som inkluderat en incitamentsbonus för ytterligare utsläppsminskningar. Vi uppmuntrar till ökad användning av sådana lösningar. Offentlig upphandling kan, rätt använt, driva både det offentliga och det privata omställning.

Bättre kostnadsstyrning

Ökad samverkan

I planen nämns stärkt kostnadsstyrning. För att komplexa infrastrukturprojekt ska hålla tidplan och budget menar vi att det behövs ökad samverkan. Skanskas erfarenhet är att detta görs bäst genom tidig involvering, öppen samverkan och en integrerad projektorganisation. Upphandling kan med fördel användas för att styra mot detta där exempelvis arvode, organisation, genomförandeplan samt referenser värderas som aspekter i den.

Därtill vilar ett stort ansvar på Trafikverket såväl som på entreprenören att agera lösningsorienterat och pragmatiskt, oavsett kontraktstyp. Vi vill understryka att ett sådant agerande är nödvändigt från båda parter för att uppnå kostnadseffektivitet. Här menar vi att Trafikverket måste förändra och förnya sina arbetsätt.

Standardisering och industrialisering

När processer standardiseras och industrialiseras ökar effektiviteten avseende såväl tid- som resursförbrukning och det i sin tur leder till ökad förutsägbarhet. Detta menar vi att Trafikverket bör beakta i upphandlingar och metodval för att uppnå förbättrad kostnadsstyrning.

Digitalisering och innovation

Digitalisering av processer och flöden spelar en viktig roll, både för omställningen och för att öka effektiviseringen i byggprojekt. Detsamma gäller innovation i stort, vilket kan omfatta allt från nya tekniska lösningar till tidigare oprövade tillvägagångssätt.

Skanska ser positivt på att Trafikverket framöver avser nyttja innovationsupphandling i flera projekt. Att Trafikverket vidare ser att vägen framåt är att använda sig av funktionskrav i upphandling är också det mycket bra. Funktionskrav ger entreprenören större möjlighet att använda de mest ändamålsenliga lösningarna för respektive projekt, vilket också ger utrymme för innovation.

Att en myndighet som Trafikverket vågar testa nytt och välja att satsa på pilotprojekt för att prova nya lösningar är av stor vikt, såväl för klimatet som av effektiviserings skull. Vi hoppas se mer av detta i projekt framöver.

¹ [Statens miljöpåverkan till följd av inköp | Upphandlingsmyndigheten](#). Upphandlingsmyndigheten, analys, 2021

² [Hållbarhet i offentlig upphandling | SBUF](#). SBUF, rapport, 20-03-12

Nya stambanor

Ny teknik – nya möjligheter

Skanska presenterade under 2021 ett alternativ till traditionell banvall vid byggnation av höghastighetsjärnväg i Sverige, nämligen att bygga upphöjt på brobanor.

Vi ser mycket positivt på att Trafikverket i den nationella planen nämner möjligheterna att effektivisera byggandet av nya stambanor och att de anger att de ser stor potential i landbroar samt i en ökad industrialisering av byggprocessen.

Den främsta fördelen med den metod vi föreslår är att byggtiden kortas avsevärt genom industrialisering av byggprocessen – vi bedömer att sträckan Stockholm – Göteborg – Malmö kan byggas på nio år – och att kostnaderna blir mer förutsägbara än med traditionell byggnation på banvall. En annan fördel är att den typ av industriellt byggande vi föreslår skapar lokala arbetstillfällen även för dem med kortare utbildning. Brobanor kräver dessutom mycket mindre massförflyttning och har mindre negativ effekt på landskap, kulturmiljö och biologisk mångfald än byggnation på banvall.

Kortare byggtid och mer förutsägbara kostnader

En kortare byggtid leder till såväl ökad samhällsnytta som ökad klimatnytta. Prefabricering och ett industriellt byggande möjliggör att en överflyttning till järnväg och omställning av transporter tidigareläggs. Den snabbare byggtakten innebär också att samhällets investeringar ger avkastning tidigare. Att välja brobanor gör det också möjligt att på ett rationellt sätt bygga hela sträckan samtidigt, vilket ytterligare effektiviserar processen. Den prefabricerade lösningen på pelare reducerar geo-relaterade osäkerheter och ökar därmed både träffsäkerheten och förutsägbarheten gällande kostnader.

Finansiering och organisering av stora samhällsprojekt

Skanska förordar att de nya stambanorna ska lyftas ut ur den nationella planen och i stället finansieras i särskild ordning eller att alternativ privatfinansiering görs möjlig. Samhällets regionala utveckling och klimatpåverkande transportöverflyttning behöver en snabb och förutsägbar utbyggnad och med den nya tekniken så finns det nya möjligheter att verkställa detta. Här ser vi stora möjligheter i att sätta upp ett separat beställarbolag med statliga garantier för lånefinansiering och följa bolagsprinciperna för Öresundskonsortiet och Botniabanan AB. Skanska bidrar gärna med våra erfarenheter från byggandet av Öresundsbron.

Planprocessen

Nya Stambanor bör följa Sverigeförhandlingens avtal som bör vinna laga kraft och användas som förutsättning för planprocessen. Vidare behöver nya stambanor klassas som ett prioriterat riksintresse av riksdagen och i det kan en stegvis planprocess genomföras med en enhetlig prövning av miljövillkor vid en enda instans, exempelvis mark- och miljödomstolen, för hela sträckan. Med en prövning av hela brobanenätet öppnar sig möjligheter för en harmonisering av lagstiftningen för järnvägsbyggandet i Sverige. Användande av servitut i stället för expropriering för markåtkomst för bropelarna sparar ytterligare tid och kostnader i planprocessen. Fokus blir då i stället prövning av miljövillkoren för byggnation.

Förutsättningar för framgångsrika projekt

Många aspekter av lyckosamma projekt ligger utanför den nationella planens räckvidd, men bör ändå nämnas då de är centrala för att både mindre och större samhällsprojekt ska kunna genomföras.

Elförsörjning

I resan mot omställning kommer behoven av el att öka. Ju större del av industrin som elektrifieras, desto större behov. Skanska ser positivt på de planer som finns för att möjliggöra kraftfulla satsningar inom området och säkra tillgången. Det behövs också åtgärder för att tillse att den energi som finns i systemet kan användas så effektivt som möjligt.

Tillståndsprocesser

För att infrastrukturprojekt ska kunna genomföras som planerat är det av mycket stor vikt med fungerande tillståndsprocesser. Dagens system behöver ses över och reformeras för att fungera mer ändamålsenligt.

Cirkularitet

För att minska klimatpåverkan av material, men även transporter, krävs ett större mått av återbruk av material. Det handlar exempelvis om att seriösa aktörer behöver kunna använda biprodukter, så som bergmassor i bygg- och anläggningsprojekt, utan att de klassas som avfall. Här tillämpas lagstiftningen inte enhetligt i dagsläget, något som är viktigt att åtgärda.

Med vänlig hälsning

Gunnar Hagman, vd Skanska Sverige AB